

ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้เรื่องระบบในร่างกายมนุษย์

ชุดที่ 1 ระบบย่อยอาหาร

ว32101 วิทยาศาสตร์

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

จัดทำโดย

นางไทยสวรรค์ วรรณภา

ตำแหน่งครู วิทยฐานะ ครูชำนาญการ

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

โรงเรียนสิงห์สมุทร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ

บทคัดย่อ

รายงานการใช้ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ เรื่อง ระบบในร่างกายมนุษย์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสิงห์สมุทร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบ 5E (Inquiry Cycle) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระ การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง ระบบในร่างกายมนุษย์ ของนักเรียน ก่อนและหลังเรียนด้วยชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสิงห์สมุทร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี 2) เพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อวิธีสอนโดยใช้ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ เรื่อง ระบบในร่างกายมนุษย์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 โรงเรียนสิงห์สมุทร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี และ 3) เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ เรื่อง ระบบในร่างกายมนุษย์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนสิงห์สมุทร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จำนวน 40 คน

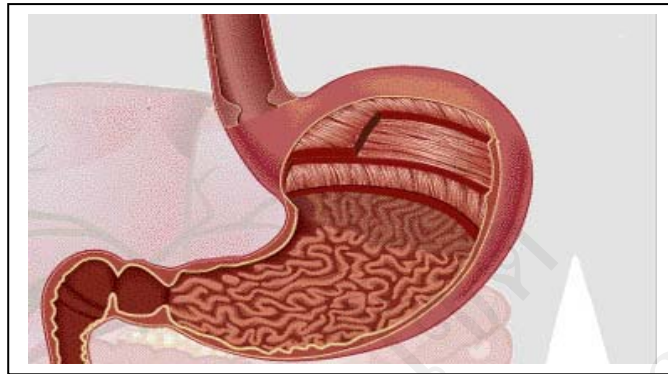
ผลการศึกษาครั้งนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่องระบบในร่างกายมนุษย์ ด้วยชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คะแนนเฉลี่ยเจตคติของนักเรียนที่มีต่อวิธีสอนโดยใช้ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ มีเจตคติอยู่ในระดับดีมาก และประสิทธิภาพของชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ มีประสิทธิภาพของชุดการสอน 91.42/87.50 เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้

ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้เรื่องระบบในร่างกายมนุษย์

ชุดที่ 1 ระบบย่อยอาหาร

ศูนย์ที่ 2 กระเพาะอาหาร

บัตรเนื้อหา

รูปที่ 4 แสดงกระเพาะอาหาร

ที่มา : บริษัทภูมิวิสูตร, ซีดีรอม, 2548

กระเพาะอาหาร

กระเพาะอาหารอยู่ในช่องท้องด้านซ้ายใต้กะบังลม(Diaphragm) กว้าง 5 นิ้ว ยาว 10 นิ้ว ผนังกระเพาะอาหารมีกล้ามเนื้อ แข็งแรงมากและยืดหยุ่นได้ดี ในสภาพที่ไม่มีอาหารจะมีความจุประมาณ 50 ลูกบาศก์เซนติเมตร แต่เมื่อมีอาหารจะสามารถขยายได้ 10-40 เท่า เวลาหัดตัว จะเกิดรอยย่นข้างใน และจะยืดตัวออกได้เมื่อมีอาหารอยู่ในกระเพาะมากๆ การย่อยในกระเพาะอาหารมีดังนี้

- การย่อยเชิงกล(Mechanic Digestion) เกิดจากผนังกระเพาะอาหารมีการบีบตัว ทำให้มีการเคลื่อนไหวในกระเพาะอาหาร ช่วยให้อาหารคลุกเคล้ากับเอนไซม์ได้ดี
- การย่อยเชิงเคมี (Chemical Digestion) เกิดจากกระเพาะอาหารหลั่งกรดไฮโดรคลอริก ซึ่งทำให้น้ำย่อยมีความเป็นกรด เซลล์เยื่อผิวด้านในกระเพาะอาหารทำหน้าที่สร้างและหลั่งน้ำย่อยออกมาย่อยอาหาร สารเมือกและเอนไซม์ ออกมาที่ย่อยอาหารประเภทโปรตีนในกระเพาะอาหาร
- สารที่พบในกระเพาะอาหาร ได้แก่ กรดไฮโดรคลอริก (HCl) มี pH อยู่ระหว่าง 0.9-2.0 เพปซิโนเจน เป็นเอนไซม์ที่ไม่พร้อมจะทำงาน ต้องได้รับการกระตุ้นจากกรดไฮโดรคลอริก ให้เปลี่ยนเป็นเพปซิน จึงทำหน้าที่ย่อยพันธะเพปไตต์ของโปรตีนได้ โพรเรนินโนเจน เป็นเอนไซม์ที่ไม่พร้อมจะทำงาน ต้องได้รับการกระตุ้นจากกรดไฮโดรคลอริก ให้เปลี่ยนเป็นเรนิน ทำหน้าที่ย่อยโปรตีนเคซินในนมให้แข็งตัวเป็นลิ่มและถูกเพปซินย่อยต่อไป

ที่มา : ประดับ นาคแก้ว และคณะ, 2551, หน้า 25

ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้เรื่องระบบในร่างกายมนุษย์

ชุดที่ 1 ระบบย่อยอาหาร

ศูนย์ที่ 2 กระเพาะอาหาร

บัตรกิจกรรม

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง (10 คะแนน)

1. ขณะที่ยังไม่มีอาหารอยู่ในกระเพาะอาหารมีจะขนาดเท่าใด.....
.....

2. เมื่อมีอาหารเข้าไปในกระเพาะอาหาร จะขยายได้ประมาณ.....
.....

3. ในกระเพาะอาหารมีกรด.....ทำหน้าที่ .....

4. เอนไซม์เพปซินในกระเพาะอาหารย่อยอะไร .....

5. การย่อยเชิงกลในกระเพาะอาหารเกิดขึ้นหรือไม่ อย่างไร .....

ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้เรื่องระบบในร่างกายมนุษย์

ชุดที่ 1 ระบบย่อยอาหาร

ศูนย์ที่ 2 กระเพาะอาหาร

บัตรเฉลยกิจกรรม

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง (10 คะแนน)

1. ขณะที่ยังไม่มีอาหารอยู่ในกระเพาะอาหารมีจะขนาดเท่าใด **50 ลูกบาศก์เซนติเมตร**

2. เมื่อมีอาหารเข้าไปในกระเพาะอาหาร จะขยายได้ประมาณ **10-40 เท่า**

3. ในกระเพาะอาหารมีกรดไฮโดรคลอริก ทำหน้าที่ **กระตุ้นเอนไซม์ เพปซิน โพรเรนิน ให้มีสภาพที่ทำงานได้**

4. เอนไซม์เพปซินในกระเพาะอาหารย่อยอะไร **ย่อยพันธะเปปไทด์ในโปรตีน**

5. การย่อยเชิงกลในกระเพาะอาหารเกิดขึ้นหรือไม่ อย่างไร **เกิดขึ้น จากการบีบตัวของผนังกระเพาะอาหาร ทำให้อาหารคลุกเคล้าเอนไซม์ได้ดี**

เกณฑ์การให้คะแนน

ตอบถูกต้อง สมบูรณ์ ตรงประเด็น 2 คะแนน

ตอบถูกต้อง 1 คะแนน

ตอบข้อความไม่ถูกต้อง 0 คะแนน

เกณฑ์การตัดสินผล

ช่วง 8-10 คะแนน ผ่าน ช่วง 0-7 คะแนนไม่ผ่าน

กิจกรรมเสริมทักษะวิทยาศาสตร์ (10 คะแนน)

1. จงวาดภาพและระบายสีการย่อยอาหารในกระเพาะอาหาร ตามข้อกำหนดต่อไปนี้

ย่อยคาร์โบไฮเดรต

ย่อยโปรตีน

ย่อยไขมัน

2. จงสรุปการย่อยในกระเพาะอาหารมาพอสังเขป

.....

.....

.....

.....

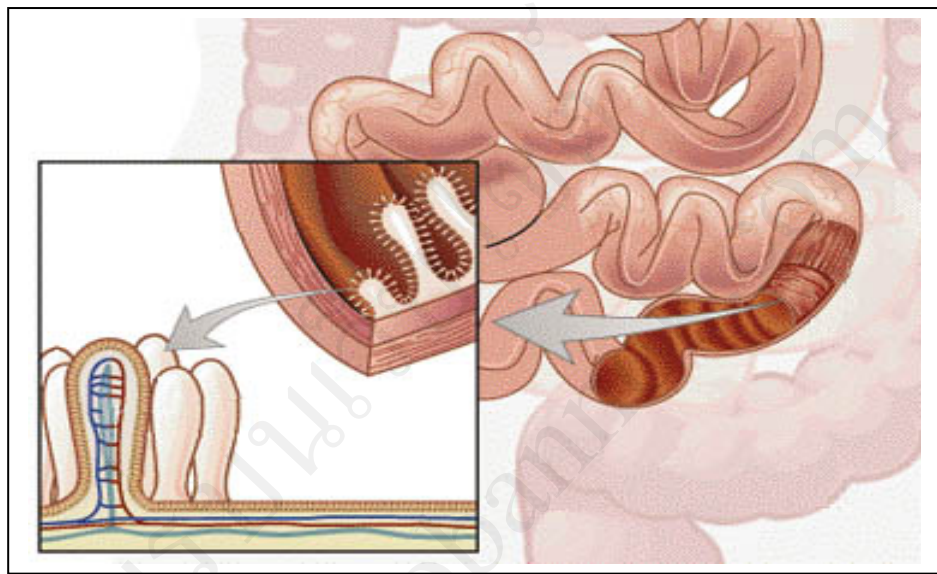
.....

ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้เรื่องระบบในร่างกายมนุษย์

ชุดที่ 1 ระบบย่อยอาหาร

ศูนย์ที่ 3 ลำไส้เล็ก

บัตรเนื้อหา

รูปที่ 5 แสดงลำไส้เล็ก

ที่มา : บริษัทภูมิวิสูตร, ซีดีรอม, 2548

ลำไส้เล็ก (Small Intestine)

ลำไส้เล็กเป็นท่อยาวประมาณ 6 เมตรเศษ ขดไปขดมาในช่องท้อง ประกอบด้วย

1. ลำไส้เล็กส่วนต้น (Duodenum : ดูโอดินัม) เป็นส่วนที่มีการย่อยอาหารเกิดขึ้นมากที่สุด เนื่องจากมีน้ำย่อยจากถุงน้ำดีและตับอ่อนมาย่อยอาหาร
2. ลำไส้เล็กส่วนกลาง หรือ เจจูนัม ผนังด้านในมีปุ่มยื่นออกมาเรียกว่า วิลลัส (Villus) ผนังด้านนอกของ วิลลัส มีปุ่มเล็กๆยื่นออกมาอีกเป็นจำนวนมาก เรียกว่า ไมโครวิลลัส (Microvillus) เพื่อเพิ่มพื้นที่ในการดูดซึมสารอาหาร เป็นส่วนที่การดูดซึมสารอาหารมีมากที่สุด
3. ลำไส้เล็กส่วนปลาย (Ileum : อีลีอัม) เป็นส่วนสุดท้ายในการดูดซึมสารอาหาร ทำหน้าที่ดูดซึมสารอาหารที่ยังเหลืออยู่ในลำไส้เล็ก

ที่มา : ประดับ นาคแก้ว และคณะ, 2551, หน้า 26

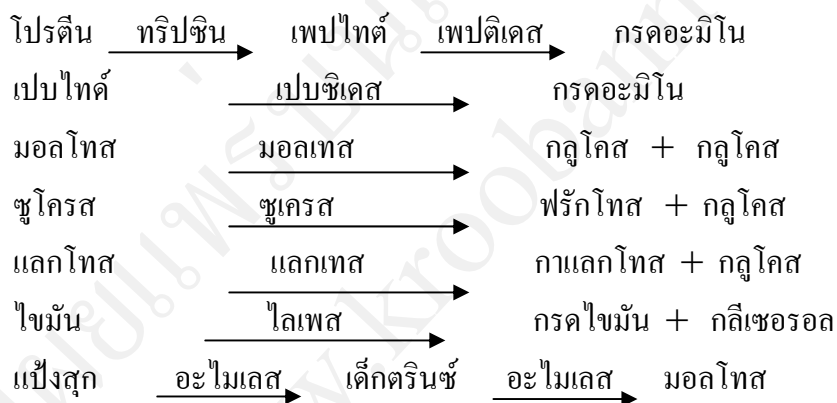
ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้เรื่องระบบในร่างกายมนุษย์

ชุดที่ 1 ระบบย่อยอาหาร

ศูนย์ที่ 3 ลำไส้เล็ก

บัตรเนื้อหา

การย่อยอาหารในลำไส้เล็ก มีทั้งเชิงกลและเชิงเคมี โดยการย่อยเชิงกลเกิดขึ้นจากกล้ามเนื้อของ ลำไส้เล็กบีบตัว ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของอาหารภายในลำไส้เล็ก ซึ่งจะทำให้อาหารถูกคลุกเคล้ากับ เอนไซม์ได้มากขึ้น ส่วนการย่อยเชิงเคมีเกิดจากการหลั่งเอนไซม์จาก ลำไส้เล็ก และตับอ่อน ทำให้เกิดการย่อยอาหารจำพวกคาร์โบไฮเดรต โปรตีนและไขมัน การย่อยในลำไส้เล็กเป็นการย่อยครั้งสุดท้ายในระบบย่อยอาหาร โดยน้ำย่อยต่างๆของลำไส้เล็กจะย่อยอาหาร เช่น

สารอาหารต่างๆที่ได้รับการย่อยจนเป็นโมเลกุลเล็กๆแล้วจะถูกดูดซึมเข้าลำไส้เล็กมากที่สุดรวมทั้ง วิตามิน และแร่ธาตุ หลายชนิด โดยมีผนังลำไส้เล็กที่มีปุ่มวิลลัสยื่นออกมามากมาย ภายในวิลลัสจะมี หลอดเลือดฝอยจำนวนมากมาเป็นตาข่ายและมีท่อน้ำเหลืองช่วยลำเลียงไขมันและวิตามินเข้าสู่ระบบหมุนเวียนเลือด

ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้เรื่องระบบในร่างกายมนุษย์

ชุดที่ 1 ระบบย่อยอาหาร

ศูนย์ที่ 3 ลำไส้เล็ก

บัตรกิจกรรม

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง (10 คะแนน)

1. ส่วนใดของลำไส้เล็กที่มีการดูดซึมมากที่สุด.....
.....

2. ภายในวิลลัสประกอบด้วย .....
.....

3. จากข้อ 2 อวัยวะนั้นทำหน้าที่อะไร.....
.....

4. การย่อยไขมันใช้เอนไซม์.....
.....

5. ถ้าคนป่วยเป็นนิ่วถุงน้ำดี แล้วตัดถุงน้ำดีทิ้ง จะมีผลต่อการย่อยอาหารอย่างไร.....
.....

ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้เรื่องระบบในร่างกายมนุษย์

ชุดที่ 1 ระบบย่อยอาหาร

ศูนย์ที่ 3 ลำไส้เล็ก

บัตรเฉลยกิจกรรม

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง (10 คะแนน)

1. ส่วนใดของลำไส้เล็กที่มีการดูดซึมมากที่สุด **ดูโอดินัม**

2. ภายในวิลลัสประกอบด้วย **หลอดเลือดและท่อน้ำเหลือง**

3. จากข้อ 2 อวัยวะนั้นทำหน้าที่อะไร **ลำเลียงสารอาหารที่ดูดซึมเข้ามาแล้วส่งไปเลี้ยงเซลล์ต่างๆทั่วร่างกาย**

4. การย่อยไขมันใช้เอนไซม์ **ไลเปส**

5. ถ้าคนป่วยเป็นนิ่วถุงน้ำดี แล้วตัดถุงน้ำดีทิ้ง จะมีผลต่อการย่อยอาหารอย่างไร **ย่อยไขมันไม่ได้**

กิจกรรมเสริมทักษะวิทยาศาสตร์

เกมฝึกทักษะ เรื่อง เอนไซม์ในลำไส้เล็ก (10 คะแนน)

1. ให้สมาชิกในกลุ่มเลือกคำที่อยู่ส่วนท้ายตาราง แสดงชื่อเอนไซม์ที่ย่อยในลำไส้เล็ก ชื่ออาหาร และสารอาหาร
ที่ย่อยเล็กที่สุด โดยแต่ละชุดประกอบด้วยบัตร ดังนี้
- ชื่อเอนไซม์   - ชื่ออาหาร   - สารอาหารที่ย่อยที่สุด
2. ให้สมาชิกจัดบัตรแต่ละชนิดที่สัมพันธ์กันให้อยู่ในชุดเดียวกัน
3. นำบัตรที่จัดชุดครบแล้ว เสนอต่อครูผู้สอนเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

อาหาร	เอนไซม์	สารอาหารที่ย่อยได้	หมายเหตุ
โปรตีน			
ไขมัน			
คาร์โบไฮเดรต			
บัตรคำ อะไมเลส เนื้อวัว ข้าว ซูเครส น้ำตาลมอลโทส กรดไขมัน กรดอะมิโน กลูโคส แป้งมัน ข้าวโพดอบกรอบ ทริปซิน น้ำมันพืช ปลา กลีเซอรอล น้ำตาลทราย น้ำตาลมอลโทส กาแลกโทส ฟรักโทส กะทิ เปปติเดส น้านม เรนิน เนย ไลเปส			